

УДК 338.48

Ярьоменко Сергій Григорович,
кандидат географічних наук

Одеський національний економічний
університет, м. Одеса, Україна
e-mail: syaromenko@gmail.com

ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧИЙ ТУРИЗМ В РУМУНІЇ: ТЕРИТОРІАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Мета. У статті розглянуто природно-ресурсну базу та територіальну організацію лікувально-оздоровчого туризму, особливості розвитку та реформування санаторно-курортного господарства Румунії.

Методика. Використані картографічний, статистичний та порівняльно-географічний методи дослідження.

Наукова новизна. Систематизовано географічне поширення природних лікувальних ресурсів та надано їх характеристику, визначено напрямки реформування галузі санаторно-курортної галузі Румунії та відмінності у реорганізації даної сфери від української.

Практична значимість. Румунія має достатню природно-ресурсну складову для розвитку лікувально-оздоровчого туризму, що знайшло відображення у стратегії розвитку національного туризму. Основними районами розвитку даного виду туризму є узбережжя Чорного моря, Східні і Південні Карпати, Західно-Румунські гори, Трансільванське плато. Розвитку цього сегменту туристичних послуг приділяється значна увага, пропонується новий підхід в управлінні галузі: продуктовий розподіл курортів (традиційні, термальні, SPA та Wellness, приміські оздоровчі).

Ключові слова: лікувально-оздоровчий туризм, мінеральні лікувальні води, лікувальні грязі, курорт, Румунія.

УДК 338.48

Яременко Сергей Григорьевич,
кандидат географических наук

Одесский национальный экономический
университет, г. Одесса, Украина
e-mail: syaromenko@gmail.com

ЛЕЧЕБНО-ОЗДОРОВИТЕЛЬНЫЙ ТУРИЗМ В РУМЫНИИ: ТЕРРИТОРИАЛЬНАЯ ОРГАНИЗАЦИЯ И ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ

Цель. В статье рассмотрено территориальную организацию лечебно-оздоровительного туризма, природно-ресурсную базу и особенности развития и реформирования отрасли санаторно-курортного хозяйства Румынии.

Методика. Используются картографический, статистический, сравнительно-географический методы исследования.

Научная новизна. Систематизирована география распространения природных лечебных ресурсов и предоставлена их характеристика, обозначены основные направления реформирования отрасли санаторно-курортного хозяйства Румынии и отличия в реорганизации данной сферы от украинской.

Практическая значимость. Румыния имеет достаточную природно-ресурсную составляющую для развития лечебно-оздоровительного туризма, нашедшее отображение в стратегии развития национального туризма. Основными районами развития данного вида туризма являются побережье Черного моря, Восточными и Южные Карпаты, Западно-Румынские горы, Трансильванское плато. Развитию этого сегмента туристических услуг уделяется значительное внимание, предлагается новый

підхід в управленні отрасли: продуктове розподілення курортів (традиційні, термальні, SPA і Wellness, пригородні оздоровчі).

Ключові слова: лікувально-оздоровчий туризм, мінеральні лікувальні води, лікувальні грязі, курорт, Румунія.

UDC 338.48

Iaromenko Sergii Grigorovich,
PhD (Geography)

Odessa National Economic University,
lecturer, Odessa, Ukraine
e-mail: syaromenko@gmail.com

BALNEOLOGICAL AND HEALTH TOURISM IN ROMANIA: SPATIAL ORGANIZATION AND MAIN DEVELOPMENT TENDENCIES

Aim. The spatial organisation of balneological and health tourism, natural resources basis, development features and reforming of resort and SPA sector of Romania are considered in this paper.

Methods. Methods of this research are cartographic, statistical and comparative.

Scientific novelty. Geography of natural therapeutical resources systematized and their characteristics, the basic directions reforms of the resort and SPA sphere of Romania and the differences in the reorganization of this sector of Ukrainian are given in this paper.

Practical significance. Romania has sufficient natural resource component for the development of health tourism, which found reflection in the national tourism development strategy. The main areas of development of this type of tourism is the coast of the Black Sea, Eastern and Southern Carpathians, Apuseni Mountains, Transylvanian Plateau. For the development of this segment of the tourist services received considerable attention. It proposes a new approach in the management of this sector: product distribution resorts (traditional, thermal, SPA and Wellness, suburban recreation).

Keywords: balneological and health tourism, mineral therapeutic water, curative mud, health resort, Romania.

Постановка проблеми. Тенденції розвитку лікувально-оздоровчого туризму в Україні та особливості змін у структурі санаторно-курортного господарства викликають необхідність дослідження відповідних тенденцій та наслідків змін у країнах, що мають схожий природно-рекреаційний потенціал, рівень розвитку інфраструктури та санаторно-курортного господарства. Близькими за характеристиками є колишні соціалістичні країни Центрально-Східної Європи. Відповідно, вивчення територіальної організації, інфраструктури санаторно-курортного господарства та досвіду інтеграції економіки країни до Європейського Союзу є важливими для напрацювання теоретичних і практичних схем розвитку лікувально-оздоровчого туризму та реформування санаторно-курортного господарства України у процесі її поступового включення до глобальної економіки та європейського економічного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження у галузі рекреаційної географії, курортології та лікувально-оздоровчого туризму напрацьовані у географічних, економічних та медичних науках. Вивчення лікувально-оздоровчого туризму пов'язане з кількома галузевими науками, серед яких рекреаційна географія, туристичне країнознавство, географія

туризму, рекреаційне ресурсознавство. Важливий внесок у розвиток теоретичних та методологічних напрацювань мають наукові роботи М. С. Мироненка, І. Т. Твердохлебова, О. О. Любіцевої, О. О. Бейдика, О. Г. Топчієва, Н. В. Фоменка, В. І. Стафійчука, А. С. Кускова, А. А. Глушко, С. Р. Єрдавлєтова, Є. В. Колотової, М. С. Огяника та ін.

В румунській науковій літературі сформувався цілий напрям робіт, пов'язаних з рекреаційним господарством, географією туризму та лікувально-оздоровчим туризмом. Серед румунських науковців у галузі туризму можна виділити праці Я.-Т. Петре, В. Глевана, Г. Пося, К. Мунтяну, А. Стенчою [4,5,7,10,11,12,14] та ін. Значні напрацювання розглянуті у державних та регіональних програмах розвитку щодо перспектив та планування розвитку оздоровчих видів туризму [6,9,15].

Виділення невиділених раніше частин загальної проблеми. Важливе значення має стратегія розвитку та реформування санаторно-курортного господарства Румунії, особливості та проблеми, що виникають у період трансформації економіки країни та її регіонів з інтеграцією до ЄС та залучення досвіду реформ для санаторно-курортної галузі України.

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є визначення особливостей територіальної організації та тенденції розвитку лікувально-оздоровчого туризму Румунії.

Виклад основного матеріалу. Важливими факторами розвитку лікувально-оздоровчого туризму є наявність сприятливих природно-кліматичних умов, бальнеологічних ресурсів (мінеральні води, лікувальні грязі), а також водні та біотичні ресурси. Бабкін А. В. розглядає лікувально-оздоровчий туризм як такий, що «передбачає переміщення резидентів та нерезидентів у межах держаних кордонів і за межі держави на період не менше 20 годин і не більше 6 місяців у оздоровчих цілях, з метою профілактики різноманітних захворювань організму людини» [1].

Частка Румунії у кількості туристичних прибуттів до Центрально-Східної Європи складала 3,7% у 2013 році [13]. Румунія має значно меншу кількість туристів від, наприклад, Болгарії, Угорщини, частка яких 5,5% та 4,3% відповідно. За даними Інституту статистики Румунії у 2013 році кількість розміщених осіб склала 7,94 млн., з них іноземних туристів – 1,71 млн. осіб (табл. 1). Найбільшу частку складають туристи з країн Європейського Союзу – Німеччини, Великої Британії, Франції, Нідерландів тощо.

Румунія має значні природно-рекреаційні ресурси для розвитку лікувально-оздоровчого туризму, а також відповідні кваліфіковані кадри та необхідну інфраструктуру для надання послуг певній категорії туристів та відпочиваючих. Країна розміщена у помірно континентальному кліматі із значним впливом повітряних мас з Атлантики та Середземного моря. В цілому, країна поділена на 6 кліматичних провінцій з провідним впливом повітряних мас з Атлантичного океану, Чорного моря, з аридним характером на рівнині. Середні температури липня коливаються від +23°C на рівнинній частині Румунії до +16...18°C у гірській частині країни.

Географія та туризм

Середні температури січня 0°C...-3°C в приморській (Добруджа) та південно-західній (Банат, Олтенія, Мунтенія, Молдова) до -6°C...-10° у гірських долинах та горах – Східні, Південні Карпати, Апусень тощо [4,5,12].

Таблиця 1

Кількість розміщених туристів за країнами світу в Румунії за 2013 р.[18]

Регіон / країна	Кількість розміщених туристів, осіб	Регіон / країна	Кількість розміщених туристів, осіб
Всього в т.ч.:	7943153	Нідерланди	47448
Румуни	6225798	Польща	64225
Іноземці	1717355	Велика Британія	92811
Європа	1383513	Іспанія	66398
Європейський Союз	1186506	Угорщина	100072
Австрія	58840	Україна	17229
Болгарія	43847	Азія	166577
Франція	118959	Америка	117660
Німеччина	229089	Африка	13754
Італія	182128	Австралія та Океанія	9809
Греція	39362	Інші держави та території	26042

Важливим аспектом розвитку оздоровчих видів туризму має тривалість сонячного сьйва. У Румунії значна частина території розташована у зоні достатньої кількості сонячної радіації: від 2500 годин сонячного сьйва у районі дельти Дунаю, Нижньодунайської низовини (Кимпія Ромине) та до 1700-1900 годин у гірських районах [5].

Кількість опадів коливається залежно від природно-географічної зони. Для рівнинних районів Румунії характерні в середньому 500-350 мм в рік, в передгір'ях та плато зростає до 600-850 мм, у гірських районах – 1200-1300 мм. [5]. На основі кліматичних факторів діють кліматичні та кліматобальнеологічні курорти (табл. 2).

Територію Румунії В. Глеван поділяє відповідно до природних умов на 4 туристичних регіони: Карпати, плато та височини, рівнини Румунії, узбережжя Чорного моря [4, с. 201].

Таблиця 2

Кліматичні курорти Румунії [2,4,5]

Назва курорту	t°C повітря		Тривалість сонячного сьйва, годин/рік	Висота над рівнем моря, м	Медичні показання
	січня	липня			
Ефоріе-Норд, повіт Констанца	0	+22	2400	30	Ревматологічні захворювання, периферійної нервової системи,

Географія та туризм

					органів дихання
Нептун, Сатурн, повіт Констанца	0	+22	2400	30	Ревматологічні, посттравматичні, захворювання периферійної нервової системи
Мангалія, повіт Констанца	-0,2	+21,8	2500	25	Ревматологічні захворювання, невралгічні, гінекологічні
Борша, повіт Марамуреш	-2,4	+19,9	1850	673	Оздоровлення (гірськолижний курорт)
Лаку-Рошу, повіт Харгіта	-4	+18	1900	983	Оздоровлення
Пояна- Брашов, повіт Брашов	-3	+15	1900	1020	Оздоровлення, неврастенія, верхні дихальні шляхи
Предрял, повіт Брашов	-4	+16	1900	1059	Оздоровлення
Пелтініш, повіт Сібіу	-4	+17	1900	1440	Оздоровлення

За «Законом про туризм» в Румунії виділяються курорти бальнеологічні, кліматичні та бальнеокліматичні [8]. Значна їх концентрація у районі Східних Карпат, гір Апусень (Західно-Румунські), Південних Карпат та їх передгір'я, а також узбережжя Чорного моря [2,4].

Зародження курортології в Румунії припало на другу половину XIX ст. Активний розвиток та наукові дослідження природно-лікувальних ресурсів (лікувальні грязі, мінеральні води, мофети, біоклімат) припали на 1930-ті та 1950-1970-ті рр. Мінеральні води, що використовуються як лікувально-столові та лікувальні, займають біля 20% площі Румунії [7, с. 154].

Виділяють 9 ареалів поширення мінеральних вод, що мають специфічні фізико-хімічні властивості: рівнина Молдови, Добруджа, Нижньодунайська низовина (Кимпія Ромине), Східні і Південні Карпати, височина Гетіка, гори Апусень, Трансильванське плато, західна частина Середньодунайської низовини (табл. 3).

Таблиця 3

Типи мінеральних вод Румунії [4,5,7,11]

Тип мінеральних вод	Курорти	Медицинні показання
Поліметалічні	Келіменешть, Сленік-Молдова, Бейле-Оленешть, Бейле-Фелікс, Келан, Моняса, Джоаджу-Бей, Ваца- де-Жос	Опорно-руховий апарат, органи травлення, сечостатева система

Географія та туризм

Вуглекислі	Борсек, Зізін, Ковасна, Біборцень, Ватра-Дорней, Бузяш, Ліпова, Тушнад	Захворювання кишково-шлункового тракту, серцево-судинні, гіпертонія, артрит
Хлоридні натрієві	Беїле-Херкулане, Сомешень, Окна-Сібіулуй, Сленік-Молдова, Синджорз-Бей, Белтецешть, Малнаш-Бей, Совата, Сленік-Прахова, Базна, Оленешть	Хронічні бронхіти, захворювання органів травлення, ревматологічні
Сульфатні магнієві, кальцієві	Сленік-Молдова, Серата-Монтеору, Ваца-де-Жос, Амара, Окна-Шугатаг, Белцетешть, Беїле-Говора, Келіменешть	Розлади органів травлення, порушення обміну речовин
Сірчисті хлоридними, сольовими компонентами	3 Беїле-Херкулане, Келіменешть, Беїле-Оленешть, Пучоаса, Сечелу	Захворювання верхніх дихальних шляхів, ревматологічні, астма, цукровий діабет, дерматоз
Залізисті	Ліпова, Хомород, Малнаш-Бей, Вилчеле, Біборцень, Тушнад, Ватра-Дорней	Захворювання кишково-шлункового тракту
Миш'яковисті	Ковасна, Сару-Дорней	Розлади нервової системи
Йодовані	Беїле-Оленешть, Келіменешть, Козія, Базна	Ревматизм, атеросклероз, гіпертензія
Радонові	Беїле-Херкулане, Синджорз-Бей, Борсек	Серцево-судинні, захворювання опорно-рухового апарату
Лужні	Синджорз-Бей, Хебе, Сленік-Молдова, Малняш, Ковасна	Захворювання верхніх дихальних шляхів, гастрити, коліти, алергії, обмін речовин, кишково-шлункові розлади

Крім цього, окремо виділяються термальні мінеральні води, що за фізико-хімічним складом належать до гідрокарбонатних, хлоридних. Поширені на курортах Південних і Східних Карпат, горах Апусень (Західно-Румунські) [11].

Використання лікувальних грязей почалось в курортній місцевості Текіргьол, Ватра-Дорней. На території Румунії розміщені кілька генетичних типів лікувальних грязей (табл. 4). Сапропелеві грязі поширені у лиманах та прибережних озерах (Текіргьол, Аджіджа); континентальних озерах (Амара, Фундата), або мають викопний характер (Окна-Сібіулуй). Торфові лікувальні грязі зосереджені поблизу Мангалії, Ковасні, Борсеку, Пояні-Стампей тощо. Мулові сульфідні грязі поширені поблизу джерел сульфідних мінеральних вод (Сечелу, Джоаджу-Бей), солоних озерах (Турда, Совата, Базна) тощо [10].

Таблиця 4

Лікувальні грязі різного генетичного походження в Румунії [2,10]

<i>Лікувальні грязі</i>	<i>Курорти та курортні місцевості</i>
Сапропелеві лікувальні грязі	Амара, Балта-Албе, Фундата, Нунташ, Текіргьол
Мулові сульфідні лікувальні грязі	Базна, Кийнень-Бей, Кожокна, Лвкул-Серат, Мітрень, Мовіла-Міресій, Ніколінь-Яшь, Окна-Сібіулуй, Совата, Сачелу-Горж, Совата, Телега, Турда, Родбав
Торфові лікувальні грязі	Бала, Імень, Мангалія, Мойсей, Пояна-Стампей, Сомешень, Стабор

Також для лікувальних цілей використовуються мофети – струмені вуглекислого газу з домішками водяного пару та інших газів, які виділяються із тріщин з невеликих каналів на дні та схилах вулканів. Мофети поширені у Східних Карпатах. Найчастіше застосовуються на курортах у Беїле-Тушнад, Борсек, Балваньйош, Ковасна, Ватра-Дорней, Бузяш [10] тощо.

Крім цього, для лікувально-оздоровчих цілей використовують соляні шахти, що розташовані у передгір'ях Східних та Південних Карпат в курортних місцевостях Сленік-Прахова (повіт Прахова), Окна-Деж, Качіка (повіт Сучава), Окнеле-Марь (повіт Вилча), Тиргу-Окна (повіт Бакеу), а також Прайд [15].

Найбільшого розвитку лікувально-оздоровчий туризм зазнав у ХХ ст. У 1950-1970-х рр. проводились активні дослідження природно-ресурсної складової курортології, визначались пріоритетні курорти та курортні місцевості в Румунії [12]. За цей же період соціалістичної Румунії було закладено широку матеріально-технічну базу для санаторно-курортного господарства [7].

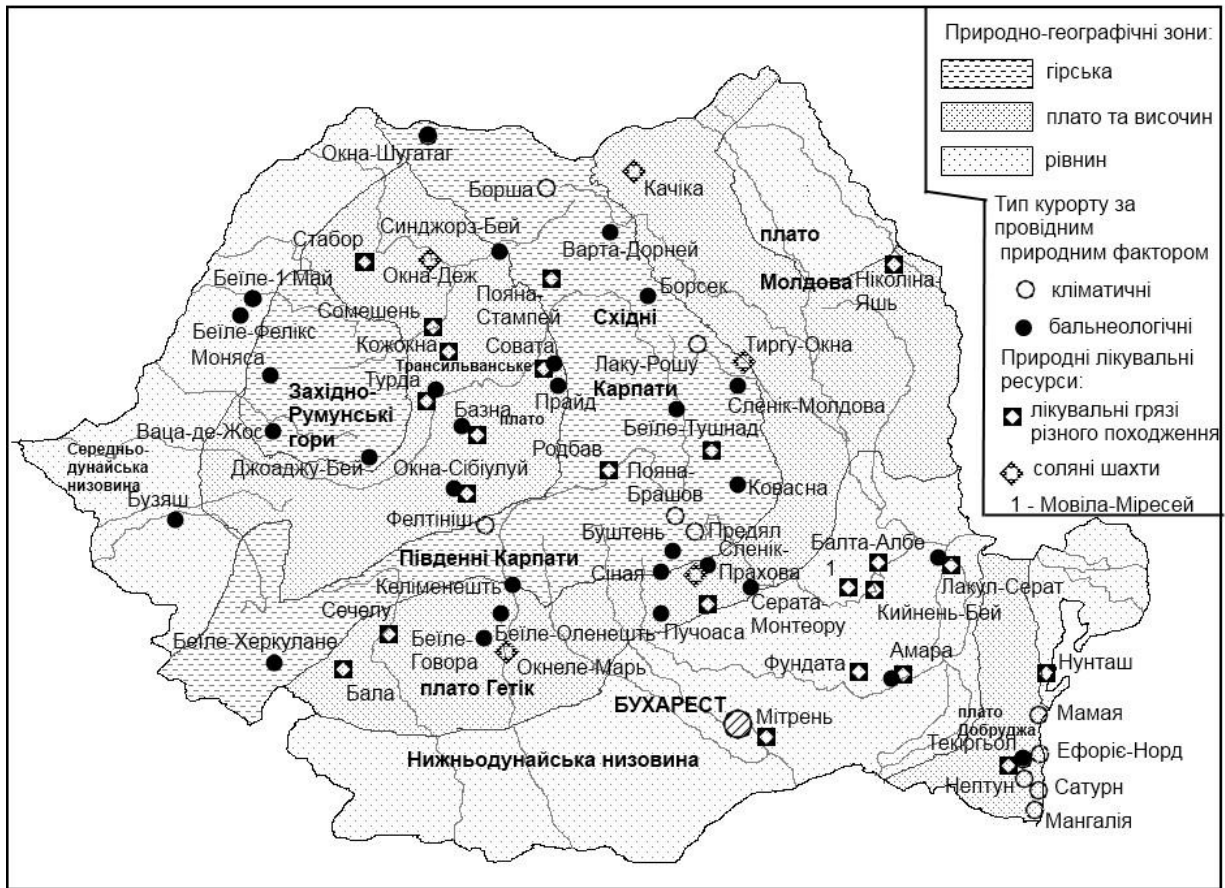

Рис. 1. Географія курортів, курортних місцевостей та природно-лікувальних ресурсів Румунії (на основі [2,4,7,10,11])

З початком трансформування економіки Румунії, глибокою соціально-економічною кризою початку 1990-х рр. зменшується сегмент лікувально-оздоровчого туризму, що відобразилось у кількості закладів, а також загальної кількості ліжок-місць у закладах санаторно-курортного господарства (табл. 5). Спад у сфері санаторно-курортного господарства спостерігався у 1990-2004 рр., а завантаженість закладів має тенденції до подальшого зниження.

У статистиці розміщених туристів в Румунії виділяються наступні категорії: Чорноморське узбережжя, бальнеологічні та гірські курорти, дельта Дунаю, Бухарест з околицями, інші регіони. У таблиці 6 на бальнеологічні курорти припадає 8,5%, на кліматичні курорти Чорного моря, гірських територій припадає майже 26%. Найбільшу частку розміщених туристів займає Бухарест з околицями (повіт Ілфов).

Таблиця 5
Заклади розміщення санаторно-курортного господарства Румунії за період з 1990 по 2013 рік (вибірково) [7,16,17,18]

Рік	Кількість закладів		Кількість ліжок-місць	
	Румунія, в	Курорти	Румунія, в цілому	Курорти

Географія та туризм

	цілому			
1990	3213	535	453236	47310
1994	2840	532	292479	50484
1998	2127	487	287268	48460
2002	3332	347	272596	42735
2004	3900	360	275941	40894
2010	5222	386	311698	36706
2011	5003	413	278503	37810
2012	5821	488	301109	39279
2013	6009	499	305707	39953

У 2007 р. було розроблено низку стратегічних програм з розвитку національного туризму Румунії, а також окремих видів туризму, в тому числі, і лікувально-оздоровчого. Пов'язано було це з інтеграцією країни до ЄС та необхідністю приведення галузі до потреб туристичного ринку.

Таблиця 6

Кількість розміщених туристів за туристичними дестинаціями Румунії [9,16,18]

Туристичні дестинації	2010	2011	2013	Частка дестинацій, % (2013)
Чорноморське узбережжя	702566	735881	728748	9,17
Бальнеологічні курорти	568257	689195	678536	8,54
Гірські території	814973	962415	1241133	15,63
Дельта Дунаю	68414	81567	80885	1,02
Бухарест з околицями	3011681	3541409	3983497	50,14
Інші регіони	906859	1021139	1230354	15,5
Всього	6072750	7031606	7943153	100

У «Майстер-плані для розвитку національного туризму Румунії на 2007-2026 роки» [9, с. 6] виділено головні проблеми у даному секторі туризму:

– застаріла матеріально-технічна база, яка перебуває як у приватній, так і державній власності, а також низький рівень комфорту (заклади без категорії, переважно до 2 зірок);

– надання послуг з лікування та оздоровлення фінансується державою тривалістю до 7-8 ночей, інша частина – відпочиваючими, що ускладнює збільшення кількості відпочиваючих (більшість має низькі та середні доходи);

– необхідність розширення категорії відпочиваючих, розширення асортименту лікувальних та оздоровчих послуг, відхід від традиційного поняття «бальнеологічного курорту», ширше залучення SPA- та Wellness-послуг, day-SPA [14];

– проведення дослідження ринку туристичних послуг, підвищення активності у залученні туристичних підприємств, активна інформаційна підтримка.

Для цього була розроблена поетапна стратегія для модернізації галузі санаторно-курортного господарства [9]. Основні положення стратегії розвитку та реформування галузі наступні:

- внесення змін до нормативно-правової бази – впровадження та вдосконалення санітарних норм, внесення змін відповідно до нових економічних реалій;

- підвищення якості медичного персоналу – підвищення рівня професіоналізму практикуючих лікарів, запровадження навчання майбутніх лікарів у навчальних закладах зі спеціалізацією на санаторно-курортних закладах;

- проведення наукових досліджень природних лікувальних ресурсів Румунії, активне пропагування результатів досліджень. В Румунії є Постанова Уряду № 1122/2002 «Про затвердження умов і порядку затвердження туристичних курортів і оголошення деяких населених пунктів у статусі курорту національного або місцевого значення», згідно якої щороку проводиться перевірка курортів за певними показниками та за результатами перевірки надається статус курортам – національний або місцевий [6];

- запровадження нових послуг, в тому числі, анімаційних, ексклюзивних для задоволення потреб різних категорій туристів;

- створення єдиної мережі бальнеологічних курортів, об'єднаних у Асоціацію бальнеологічних курортів, завданням якої є просування туристичного продукту даного сегменту туристичного ринку, вироблення єдиної стратегії та критеріїв розвитку та реформування галузі санаторно-курортного господарства; розробка бренду «Бальнеологічне місто Румунії»;

- підтримка соціального туризму – залучення категорії громадян третього віку, соціально незахищених, дошкільного та шкільного віку;

- створення пілотного проекту для курортів «боротьби проти старіння», оскільки передбачається поступове старіння населення європейських країн та громадян Румунії і виникне запит на оздоровлення громадян третього віку. Планується залучення інвестицій для створення необхідної ресурсної бази та для пілотних проектів на курортах Мангалія, Текіргьол, Ефоріє, а також сприяння розвитку SPA та Wellness-туризму.

Висновки. Лікувально-оздоровчий туризм у Румунії має значні природно-лікувальні ресурси, сформовану матеріально-технічну базу санаторно-курортного господарства. Недоліком розвитку галузі є застаріла інфраструктура. Крім цього, галузь потребує реформування, спираючись на ринкові умови. Стратегія розвитку лікувально-оздоровчого туризму Румунії передбачає продуктове сегментування ринку лікувальних та оздоровчих послуг, створення мережі закладів щоденної рекреації як у курортних місцевостях, так і великих містах, розширення переліку послуг тощо. Важливим аспектом стратегії розвитку є створення цілісної системи підготовки та перекваліфікації кадрів для санаторно-курортного господарства, залучення інвестицій у розвиток закладів розміщення та

анімаційні послуги. Даний досвід та стратегія розвитку і реформування галузі може бути перейнята Україною для власної санаторно-курортної галузі, що також потребує реформ та переходу на ринкові механізми управління [3].

Список використаних джерел:

1. Бабкин А. В. Специальные виды туризма. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 252 с.
2. Гид бальнеологических курортов (на русс. языке) / Ministry of Regional Development and Tourism of Romania. – Bucharest, 2011. – 60 p.
3. Стратегія розвитку туризму і курортів (від 6 серпня 2008 р. № 1088-р / Кабінет Міністрів України // Верховна Рада України. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1088-2008-%D1%80>
4. Glăvan Vasile. Geografia turismului / Vasile Glăvan. – București, Editura Fundației România de Măine, 2005. – 336 p.
5. Grigore Posea. Geografia fizică a României. Partea II / Posea Grigore. – București, Editura Fundației România de Măine, 2006. – 236 p.
6. Hotărârea Guvernului nr. 1122/2002 pentru aprobarea condițiilor și a procedurii de atestare a stațiilor turistice, precum și pentru declararea unor localități ca stațiuni turistice de interes național, respectiv local. Режим доступу: http://www.sutalasureturism.ro/legislatie/hg1122_2002.pdf
7. Ianc Teodor Petre. Strategii dezvoltare a turismului balnear în România în perspectiva integrării Europene. Teză doctorat. – București: Academia de studii economice, 2006. – 351 p. P. 154]
8. Legea turismului. Camera deputaților. Senat. Parlamentul României. Режим доступу: http://www.mdrl.ro/_documente/transparența/consultări_publice/consultare135/lege_turism.pdf
9. Master Planul dezvoltarea turismului național 2007-2026. Concluzii principale. – București, Autoritatea națională pentru turism, 2007. – 36 p. P. 6. Режим доступу: <http://www.mdr.ro/turism/studii---strategii>
10. Munteanu C. Nămolul terapeutic. – București: Editura Balneară, 2012. – 108 p.
11. Munteanu C. Ape minerale terapeutice. – București: Editura Balneară, 2013. – 64 p.
12. Munteanu C., Cînteză D. Cercetarea științifică a factorilor naturali terapeutici. – București: Editura Balneară, 2013. – 104 p.
13. Romania. Economic impact -2014 / Travel and Tourism // World Travel and Tourism Council. – London, WTTC, 2014. – 24 p.
14. Stăncioiu A. Aspecte conceptuale privind marketingul turismului balnear din România / A.-F. Stăncioiu, Băltescu C.-A., Botoș A., Pârgaru I. // Economie teoretică și aplicată. Volumul XX (2013) , No. 2 (579). Pp. 124-137. Режим доступу: http://store.ectap.ro/articole/835_ro.pdf
15. Strategia de dezvoltare a activității turistice a Societații Naționale a Sării S. A. Salrom. – București, Direcția turism, 2012. – 63 p.
16. Turismul României. Breviar turistic / Coordinator publicației Cristian-Nicolae Stănica. – București: Institutul Național de statistica, 2011. – 101 p.
17. Turismul României. Breviar turistic / Coordinator publicației Iagăr Elena-Mihaela. – București: Institutul Național de statistica, 2013. – 71 p.
18. Turismul României. Breviar turistic / Coordinator publicației Iagăr Elena-Mihaela. – București: Institutul Național de statistica, 2014. – 68 p.

Список использованных источников:

1. Бабкин А. В. Специальные виды туризма. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2008. – 252 с.
2. Гид бальнеологических курортов (на русс. языке) / Министерство регионального развития и туризма Румынии. – Бухарест, 2011. – 60 с.
3. Стратегия развития туризма и курортов (от 6 августа 2008 г. № 1088-р / Кабинет Министров Украины // Верховная Рада Украины. Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1088-2008-%D1%80>
4. Глэван В. География туризма / Василе Глэван. – Бухарест, Издательство Общества «Румыния Завтра», 2005. – 336 с.
5. Григоре Пося. Физическая география Румынии. Часть II / Пося Григоре. – Бухарест: Издательство Общества «Румыния Завтра», 2006. – 236 с.

6. Постановление Правительства № 1122/2002 об утверждении условий и порядка аттестации туристических курортов, а также заявление о населенных пунктах как курортах национального или местного статуса. Режим доступа: http://www.sutalasureturism.ro/legislatie/hg1122_2002.pdf
7. Петре Я. Т. Стратегия развития лечебного туризма в Румынии в перспективе европейской интеграции. Диссертация кандидата экономических наук. – Бухарест: Академия экономических наук, 2006. – 351 с.
8. Закон о туризме. Депутатский совет. Парламент Румынии. Режим доступа: http://www.mdrl.ro/_documente/transparenta/consultari_publice/consultare135/lege_turism.pdf
9. Мастер-план развития национального туризма 2007-2026. Основные положения. – Бухарест, Национальное агентство туризма, 2007. – 36 с. Режим доступа: <http://www.mdrt.ro/turism/studii---strategii>
10. Мунтяну К. Лечебные грязи. – Бухарест: Издательство Балнярэ, 2012. – 108 с.
11. Мунтяну К. Минеральные лечебные грязи. – Бухарест: Издательство Балнярэ, 2013. – 64 с.
12. Мунтяну К., Чинтезэ Д. Научные исследования природных лечебных факторов. – Бухарест: Издательство Балнярэ, 2013. – 104 с.
13. Румыния. Экономическое воздействие – 2014 / Путешествия и туризм // Всемирный совет путешествий и туризма. – Лондон: WTTC, 2014. – 24 с.
14. Станчэю А. Концептуальные аспекты маркетинга лечебного туризма в Румынии / А.-Ф. Стачэю, Бэлтеску К.-А., Ботош А., Пыргару И. // Теоретическая и прикладная экономика. Том XX (2013), № 2 (579). Режим доступа: http://store.ectap.ro/articole/835_ro.pdf
15. Стратегия развития туристической деятельности Национального общества соли Salrom. – Бухарест: Дирекция туризма, 2012. – 63 с.
16. Туризм Румынии. Туристический отчет / Координатор публикации Кристиан-Николеа Стэника. – Бухарест: Национальный институт статистики, 2011. – 101 с.
17. Туризм Румынии. Туристический отчет / Координатор публикации Ягэр Елена-Михаела. – Бухарест: Национальный институт статистики, 2013. – 71 с.
18. Туризм Румынии. Туристический отчет / Координатор публикации Ягэр Елена-Михаела. – Бухарест: Национальный институт статистики, 2014. – 68 с.

References:

1. Babkin A. V. *Special forms of tourism*. – Rostov-na-Don., Feniks, 2008. – 252 p.
2. *Guide of balneologic resorts (in Russian) / Ministry of Regional Development and Tourism of Romania*. – Bucharest, 2011. – 60 p.
3. *Strategy of tourism and resorts development (2008, August 6, # 1088-p / Government of Ukraine // Verhovna Rada of Ukraine*. Mode of access: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1088-2008-%D1%80>
4. Glăvan Vasile. *Geografia turismului / Vasile Glăvan*. – București, Editura Fundației României de Măine, 2005. – 336 p.
5. Grigore Posea. *Physical geography of Romania. Part II / Posea Grigore*. – Bucharest, Editura Fundației României de Măine, 2006. – 236 p.
6. *Government Decision no. 1122/2002 approving the conditions and procedure for attesting the tourist resorts as well as the declaration of cities as tourist resorts of national or local*. Mode of access: http://www.sutalasureturism.ro/legislatie/hg1122_2002.pdf
7. Ianc Teodor Petre. *Development strategies of health tourism in Romania in the European integration perspective. Thesis PhD*. – Bucharest: Academy of economic studies, 2006. – 351 p.

8. Law of Tourism. Chamber of Deputies. Senate. Romanian Parliament. Mode of access: http://www.mdrl.ro/documente/transparenta/consultari_publice/consultare135/lege_turism.pdf
9. Master Plan of national tourism development 2007-2026. Principles thesis. – Bucharest: National agency of tourism, 2007. – 36 p. Mode of access: <http://www.mdrt.ro/turism/studii---strategii>
10. Munteanu C. Therapeutic mud. – Bucharest: Editura Balneară, 2012. – 108 p.
11. Munteanu C. Therapeutic mineral water. – Bucharest: Editura Balneară, 2013. – 64 p.
12. Munteanu C., Cintează D. Scientific research of natural therapeutic factors. – Bucharest: Editura Balneară, 2013. – 104 p.
13. Romania. Economic impact -2014 / Travel and Tourism // World Travel and Tourism Council. – London, WTTC, 2014. – 24 p.
14. Stăncioiu A. Conceptual aspects of SPA tourism marketing in Romania / A.-F. Stăncioiu, Băltescu C.-A., Botoș A., Pârgaru I. // Theoretic and applied economy. Volume XX (2013) , No. 2 (579). Mode of access: http://store.ectap.ro/articole/835_ro.pdf
15. Development strategy of tourist activity to the National Salt Society SA Salrom. - Bucharest, Tourism Department, 2012. - 63 p.
16. Tourism Romania. Travel Roundup / Coordinator of publication Cristian Nicolae Stan. - Bucharest: National Institute of Statistics, 2011. - 101 p.
17. Tourism Romania. Travel Roundup / Coordinator of publication Iagăr Elena-Mihaela. - Bucharest: National Institute of Statistics, 2013. - 71 p.
18. Tourism Romania. Travel Roundup / Coordinator of publication Iagăr Elena-Mihaela. - Bucharest: National Institute of Statistics, 2014. - 68 p.